

ARTISTIC REFLECTION OF SOCIAL PROBLEMS IN GUL PACHO ULFAT'S SHORT STORIES

Mukhlisa Tulqinova

*4th-year student, Pashto-English group
Higher School of Iranian and Afghan Studies
Tashkent State University of Oriental Studies
Tashkent, Uzbekistan*

N. Kabirova

*Associate Professor of the Higher School of Iranian and Afghan Studies at TSUOS, PhD
Tashkent, Uzbekistan*

ABOUT ARTICLE

Key words: Afghan short story writing, symbolism, psychological experience, expressive means, idea, comparative analysis.

Received: 25.03.26

Accepted: 26.03.26

Published: 27.03.26

Abstract: This article analyzes the творчество of the prominent Afghan Pashto short story writer Gul Pacho Ulfat, with particular focus on his story “Aql” (“Mind”). Unlike traditional Afghan prose writers, the author reveals human development primarily through internal struggle. Rather than external events, the inner psychological response to reality takes precedence. A number of the writer’s stories stand out for their focus on uncovering such aspects of the human psyche. At the same time, the author enriches the depiction of the character’s inner world through vivid narrative scenes. For a broader analysis, the story is comparatively studied alongside the writer’s work “Nafs” (“Ego/Desire”).

GUL PACHO ULFAT HIKOYALARIDA IJTIMOIIY MUAMMOLARNING BADIYIY IN'IKOSI

Muxlisa To'liqinova

*“Eronshunoslik va afg'onshunoslik” oliy maktabi
4-kurs pashtu-ingliz guruhi talabasi
Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti
Toshkent, O'zbekiston*

N. Kabirova

*TDSHU, “Eronshunoslik va afg'onshunoslik” oliy maktabi dotsenti, PhD
Toshkent, O'zbekiston*

MAQOLA HAQIDA

Kalit soʻzlar: afgʻon hikoyachiligi, ramz, ruhiy kechinma, tasviriy vosita, fikr, qiyosiy tahlil.

Annotatsiya: Mazkur maqola Afgʻoniston pashtuzabon hikoyachiligining zabardast yozuvchisi Gul Pacho Ulfat ijodi, xususan uning “Aql” hikoyasi tahlil qilindi. Adibni anʻanaviy afgʻon nosirlaridan farqli oʻlaroq koʻproq inson kamolotini ichki kurash orqali ochadi. Voqeani emas, voqelikka nisbatan ichki psixologik munosabatni ifodalash ustuvor oʻrinda turadi. Yozuvchining bir qator hikoyalarida inson ruhiyatining ana shunday jihatlarini ochishga yoʻnaltirilgani bilan ajralib turadi. Shu bilan birga yozuvchi qahramon ruhiyatida kechayotgan jarayonlar ifodasini turli lavhalar tasviri bilan boyitadi. Hikoyani kengroq tadqiq etish maqsadida yozuvchining “Nafs” hikoyasi bilan qiyosiy oʻrganildi.

**ХУДОЖЕСТВЕННОЕ ОТРАЖЕНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ ПРОБЛЕМ В РАССКАЗАХ
ГУЛ ПАЧО УЛФАТ**

Мухлиса Тулкинова

Студентка 4 курса, группа «пушту-английский»

Высшая школа иранистики и афганистики

Ташкентский государственный университет востоковедения

Ташкент, Узбекистан

Н. Кабирова

Доцент Высшей школы иранистики и афганистики ТГУВ, PhD

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: афганская новеллистика, символ, психологическое переживание, изобразительные средства, мысль, сравнительный анализ.

Аннотация: В данной статье анализируется творчество выдающегося афганского писателя-паштуязычного новеллиста Гул Пачо Улфата, в частности его рассказ «Ақл» («Разум»). В отличие от традиционных афганских прозаиков, автор раскрывает становление человека преимущественно через внутреннюю борьбу. Приоритет отдается не событиям, а внутреннему психологическому восприятию реальности. Ряд рассказов писателя выделяется направленностью на раскрытие подобных аспектов человеческой психики. В то же время автор обогащает изображение внутреннего мира героя через различные художественные сцены. С целью более широкого исследования рассказ сопоставительно изучается с произведением писателя «Нафс» («Эго/Страсть»).

Kirish. Afgʻon shoiri, yozuvchisi, jurnalist va jamoat arbobi Gul Pocho Ulfat 1909 yilda Afgʻonistonning Mashriqiy viloyatiga qarashli Lagʻmon qishlogʻida islomiy oilada dunyoga kelgan. Dastlabki taʼlimni qishlogʻida yakunlagach, Jalolobod va Kobulda tahsil oladi. Pashtu (afgʻon) va forsi-kobuliy (dariy) tillarida ijod qilgan. Afgʻon akademiyasi adabiyot boʻlimi mudiri (30-y.lar 2-yarmi), prezidenti (1956—62) lavozimida faoliyat olib borgan. Shu bilan birga Ulfatning “Afgʻon qoʻshiqchilari” 1946 y. “Saylangan sheʼrlar” 1954 y. sheʼrlari “Tanlangan hikoyalar” 1957 y. hikoyalari “Yozuvchilik mahorati” 1961 y. koʻplab asarlari nashr qilingan. Yozuvchi asarlarida qarama-qarshi tushunchalarning oʻzaro bogʻlanishi va ijtimoiy-hayotiy kechinmalar tasvirlanadi. U falsafiy qarashlarni oʻz asarlariga kiritib, “Dard va baxt”, “Yaxshi va yomon”, “Kuchli va zaif”, “Buyuk va kichik”, “Majburlik va erkinlik” kabi mavzularni oʻrganadi. U shuningdek kichik va kattalikning oʻzaro bogʻlanishini koʻrsatadigan obrazlarni yaratadi — masalan, kichik noyob xususiyatlar va ularning yuksalishi.

Ulfatning falsafiy prozaik miniaturalarida insonning ichki dunyosiga chuqur kirib borish va narsalarning haqiqiy mohiyatini anglashga boʻlgan intilish koʻrinadi. U doimiy ravishda koʻrinadigan va haqiqiy maʼnolarni ajratib koʻrsatadi. Ulfat shunday fikrni bildiradi: inson yolgʻizlik va jimlikka muhtojdir, chunki bu — ijod qilishning eng zaruriy shartidir. “Hayotdagi har bir kishiga oʻzining oʻrni berilganda, shoir odamlarning olisida yashaydi. U jamiyatning aʼzosiga aylansa ham, uning taqdiri yolgʻizlikdir”, deb yozadi. Shunday davom etadi: “Agar jamoa qanday erkin boʻlmasin, u hammasi uchun baʼzi cheklovlardan qutila olmaydi”. Yozuvchining fikriga koʻra, yolgʻizlik va uygʻunlik ijodkor shaxsning oʻzi bilan boʻlishi uchun zarur boʻlib, bu uning jamiyat bilan bogʻlanishini taʼminlaydi. “Ulfatning yolgʻizligi”ni Ruxiy shunday tavsiflaydi: “Ulfatning yolgʻizligi - bu hamma narsadan uzoqlashib, oʻzining sanʼati uchun ajratilgan holat emas, balki odamlar uchun yozilgan sanʼatdir” .

Yozuvchining “Aql” (“اقل”) deb ataluvchi hikoyasida aniq voqealar yoki qahramonlar yoʻq; umumiy “inson” obrazi orqali fikr yuritiladi. Asarda aql inson hayotini boshqarib turuvchi oliy neʼmat hisoblanadi.

Muallif taʼkidlashicha, agar inson aql bilan ish tutsa, u toʻgʻri yoʻlni topadi, axloqini saqlaydi va halokatdan uzoq boʻladi. Aql insonni shoshqaloqlik, johillik, hasad, adovat va zulm kabi yomon illatlardan qaytaradi. Aql bor joyda ezgulik va tartib boʻladi.

عقل هر کله زموز خیر اوکته رانبیې او عقل دهمدغه شي نوم دی

Aql har doim bizga yaxshilik va foydani koʻrsatadi — aql degani ham aslida shudir.

که موز په ناکاره کار پسې په بده لاره روان شو عقل راسره ملگری دی اوخومره چې کیدی شي له خطر نه موساتی

Agar biz foyda keltirmaydigan ish uchun notoʻgʻri yoʻldan borsak, aql bizga hamroh boʻlib, bizni imkon qadar xavf-xatardan saqlaydi.

Gul Pacho "Aql" hikoyasida aqlni shunday tasvirlaganki, o'quvchining ko'z o'ngida aql insonning eng yaqin va sodiq do'sti, hamrohidek gavdalanadi.

که مور د عقل یوه خبره هم ونه منو بیا هم عقل رانه نه ځي او بد راسره نه کوي.

"Aqlning bir so'zini ham qabul qilmasak ham, aql bizni tark etmaydi va bizga zarar etkazmaydi."

Hikoyadan olingan ushbu parchada ham yozuvchi aqlni insonga juda yaqin do'st timsolida ta'riflagan. Ya'ni biz aqlga quloq solmasak ham, u bizni barbir tark etmaydi, zarar keltirmaydi deydi.

Tip-tiniq suvli anhor tinimsiz o'ynoqlab oqqani bois unda aks etayotgan poklik timsoli suvda mujassamdir. Gul Pacho Ulfatning "ژوند" ("Hayot") va "خيرات" ("Xayrat") hikoyasini solishtiradigan bo'lsak, bu ikki hikoyani birlashtiradigan ma'no - insonlarni moddiy kelib chiqishi bilan ajratiladigan holat, ya'ni boy va kambag'allikka ajratishdir. Hikoyaning ushbu satrlarida o'qisak bo'ladi:

ديوي چيني اوبه دي، څوك يې د زروپه جام كښي څښي ، څوك يې دخاورو په كڼدولي كښي

"Bir buloqning suvi, kimdir uni oltin idishda ichadi, kimdir esa uni loydan qilingan idishda".

"Hayot" hikoyasidan olingan ushbu satrlarda suvning asosiyliigi emas, muhimi uni qanday idishlarda ichishni yozuvchi ilgari surgan.

دهر چا درجه او مرتبه معلومه وه

دعامور گرو د پاره غني وريجي وي او له معتبرونه بيل ناست وو

"Oddiy odamlar uchun oddiy guruch tayyorlangan bo'lsa, obro'li kishilar esa alohida joylarda mehmon qilindi".

"Hayrat" hikoyasidan olingan ushbu parchada esa tabaqalanishning chuqur ma'nosi yotibdi. Boylar va kambag'allarning joylari alohida alohida edi.

Yozuvchining ushbu ikki hikoyasi ham insoniylik haqida o'ylarga tildirishi, bu tasvirlarning tagiga yetishga undashi bilan ahamiyatli. Yozuvchining shu tarzda samimiy tuyg'ular ifodasidan hayratga tusha oladigan, chinakam sehrli go'zallikni his qilishga qodir kishilarning ma'naviy olamini shakllantirishga xizmat etadi. O'zbek adabiyotida ham suv mavzusi ko'plab hikoyalarda aks etgan. Ba'zilar tabiiyat va inson haqida tasvirlasa, ba'zilar suv orqali ramziy ma'noni ochib beradi.

Masalan: O'tkir Hoshimovning "Daryo kechasi" hikoyada inson va daryo munosabatlari orqali hayot falsafasi, o'tmish va hozirgi kunning taqqoslanishi tasvirlanadi.

Xudoyberdi To'xtaboyevning "Sehrli qalpoqcha" bolalar uchun hikoyasida suv va uning hayotdagi ahamiyati haqidagi g'aroyib voqealar bolalarga qiziqarli tarzda yetkaziladi.

Shukur Xolmirzayevning "Daryo va odamlar" nomli hikoyasida daryo inson hayotining ajralmas qismi sifatida tasvirlanib, u bilan bog'liq shaxsiy va ijtimoiy muammolar ko'tariladi. Hikoyada daryo odamlarning hayotiga qanday ta'sir qilishi, u bilan bog'liq voqealar ramziy ma'noda yoritiladi.

“Hayrat” hikoyasida tabaqalanishni oladigan bo‘lsak ham, o‘zbek adabiyotidagi yuqorida nomlarini sanab o‘tgan hikoyalar bilan taqqoslash mumkin. Hikoyalarda boy va kambag‘al o‘rtasidagi muomala, insonlarning moddiy ahvoli ularga bo‘lgan munosabatni qanday o‘zgartirishi tasvirlanadi. Tahlilda hikoyadagi go‘zal o‘xshatishlar, kutilmagan obrazli ifodalarni ko‘rishga, tushunishga e‘tibor qilinsa, o‘quvchi oldida go‘zallikning hadsiz dunyosi ochiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Shukur Xolmirzayevning hikoyalar to‘plami. Toshkent- 2020.
2. Kabirova N.K. Rahnavard Zaryob hikoyalarining poetikasi. Monografiya. Toshkent-2021.
3. Кабирова, Наргиза. «ФОЛЬКЛОР ДЛЯ АФГАНСКОЙ РЕАЛИСТИЧЕСКОЙ ИСТОРИИ, ПРОБЛЕМА ЭФФЕКТА ЕГО ПРОИЗВЕДЕНИЙ». КОНФЕРЕНЦИИ Учредители: Публикации Центра поддержки исследований . 2020.
4. Герасимова А., Гирс Г. Литература Афганистана. –М.: ИВЛ, 1963.
5. Гирс Г.Ф. Современная художественная проза на пушту в Афганистане. –М.: 1958.
6. گل پاچا الفت . غوره نثرونه .پشاور. ۱۳۷۳
7. گل پاچا الفت . غوره نثرونه «خيرات» .پشاور. ۱۳۷۳. ص ۵۰
8. انخور زرین, دینتو لنډې کیسی یو لنډ تاریخی جاج, «کابل» مجله, ۱۳۶۳ کال, ۱۰ گڼه, ۵۸-۷۳ مخوبه